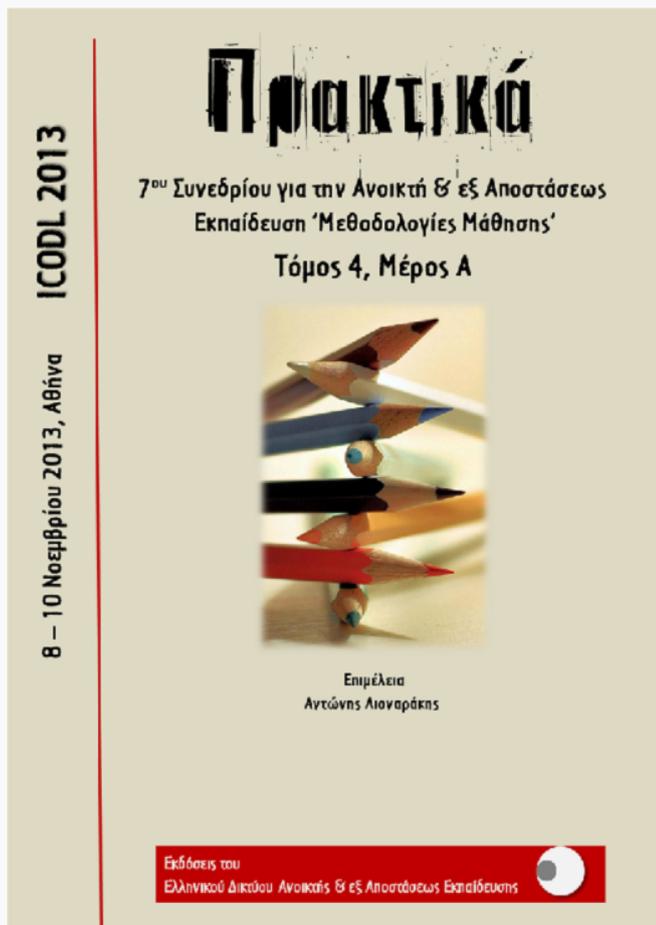

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 7, Αρ. 4Α (2013)

Μεθοδολογίες Μάθησης

Οι διαδικασίες εκπόνησης και επίβλεψης Διπλωματικών Εργασιών ως πρακτικές διαμεσολάβησης. Η περίπτωση του Προγράμματος Ειδίκευσης Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας του ΕΑΠ

Μαρίνα Βήχου, Σοφία Τσιώλη, Ηλίας-Βασίλειος Παπαϊωάννου

doi: [10.12681/icodl.727](https://doi.org/10.12681/icodl.727)

**Οι διαδικασίες εκπόνησης και επίβλεψης
Διπλωματικών Εργασιών ως πρακτικές διαμεσολάβησης.
Η περίπτωση του Προγράμματος Ειδίκευσης Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας
του ΕΑΠ**

**The supervising and writing of master dissertations as mediation practices. The
case of the French Teachers Post-graduate Program of the Hellenic Open
University**

Μαρίνα Βήχου ΕΚΠΑ, Τμ. Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας Λέκτορας mvihou@frl.uoa.gr	Σοφία Τσιώλη Msc ΕΚΠΑ-Université d'Angers Καθ. Γαλλικών sofia.tsioli@gmail.com	Ηλίας-Βασίλειος Παπαϊωάννου Msc ΕΚΠΑ-Université d'Angers Καθ. Γαλλικών vaspap@gmail.com
--	--	---

Abstract

Following the French Language Teachers Post-graduate Program of the Hellenic Open University a considerable number of dissertations has been completed thus involving an equivalent number of supervisors. The dissimilarities of the completed dissertations seem to depend on the students' abilities and the tactics of the supervisors. This announcement aims at investigating into the established practices and process followed by both, supervisors and students, during the writing of the dissertation. The investigation was based on questionnaires and interviews addressed to students, graduates and supervisors. The results of this research are focused on the points that have received the strongest criticism by both, supervisors and students. These points divert from the mediation and evolutionary guidance during the dissertation writing (Feuerstein, Vygotsky, Bruner).

Keywords: *surveillance, dissertation writing, mediation, reflexive guidance*

Περίληψη

Στα πλαίσια του Προγράμματος Ειδίκευσης Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας του ΕΑΠ, έχει εκπονηθεί ένας μεγάλος αριθμός διπλωματικών εργασιών, για την επίβλεψη των οποίων κινητοποιήθηκε ένας αντίστοιχος αριθμός μελών ΣΕΠ. Η ετερογένεια των ποιοτικών χαρακτηριστικών των ΔΕ φαίνεται ότι συνδέεται τόσο με τις στρατηγικές εκπόνησης των φοιτητών όσο και με τις τακτικές καθοδήγησης των επιβλεπόντων. Στόχος της ανακοίνωσης είναι η διερεύνηση των πρακτικών επίβλεψης και εκπόνησης κατά τη διαδικασία συγγραφής μιας ΔΕ, μέσα από το πρίσμα της συνεργατικής επίβλεψης. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων και ημιδομημένων συνεντεύξεων έχει ως σκοπό την καταγραφή της εμπειρίας των αποφοίτων, φοιτητών και επιβλεπόντων, εστιάζοντας στα σημεία εκείνα της επίβλεψης και της εκπόνησης που παρουσιάζουν τις εντονότερες αποκλίσεις από τη διαμεσολαβητική και εξελικτική καθοδήγηση (Feuerstein, Vygotsky, Bruner).

Λέξεις-κλειδιά: *επίβλεψη, εκπόνηση, διπλωματική εργασία, διαμεσολάβηση, διαλεκτική και αναστοχαστική καθοδήγηση*

1. Εισαγωγή

Το 2013 συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την εκπόνηση της πρώτης Διπλωματικής Εργασίας¹ στα πλαίσια του Προγράμματος Ειδίκευσης Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Κατά την περίοδο αυτή, εκπονήθηκε σημαντικός αριθμός ΔΕ (483), στην επίβλεψη των οποίων ενεπλάκησαν 30 (κατά μέσο όρο, ανά ακαδημαϊκό έτος) μέλη ΣΕΠ. Οι δύο αυτές ποσοτικές παράμετροι φαίνεται ότι έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση της γενικής εντύπωσης που επικρατεί μεταξύ των φοιτητών του Προγράμματος και των μελών ΣΕΠ (διδασκόντων και επιβλεπόντων), σύμφωνα με την οποία οι εκπονηθείσες ΔΕ του Προγράμματος παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις στα τελικά ποιοτικά τους χαρακτηριστικά. Συχνά, οι φοιτητές αναδεικνύουν σε καθοριστική παράμετρο της ποιότητας μιας ΔΕ την «καλή επίβλεψη», ενώ αντίθετα, οι επιβλέποντες θεωρούν ως βασική αιτία των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν κατά την επίβλεψη μιας ΔΕ την ελλιπή κατάρτιση και εμπλοκή των φοιτητών στις διαδικασίες συγγραφής της.

Οι γενικευμένες αυτές εντυπώσεις αφήνουν να διαφανεί ότι οι διαδικασίες εκπόνησης και επίβλεψης κινούνται σε δύο παράλληλους άξονες, πράγμα το οποίο δεν καλλιεργεί ούτε τη διαλεκτική καθοδήγηση ούτε την αναστοχαστική και εξελικτική διαμεσολάβηση. Οι πρακτικές δηλαδή που υιοθετούνται από επιβλέποντες και φοιτητές προσδιορίζονται κατά κύριο λόγο από την ιεραρχική σχέση εποπτεύοντος-εποπτευόμενου, η οποία αναπαράγει γραμμικά και δύσκαμπτα σχήματα «συνεργασίας». Η ανίχνευση του βαθμού συνεργασίας, ανατροφοδότησης και εξέλιξης, οι οποίες αναπτύσσονται κατά την επίβλεψη/εκπόνηση μιας ΔΕ μεταξύ επιβλεπόντων και φοιτητών και οι απορρέουσες αλληλεπιδράσεις αποτέλεσαν το ερευνητικό έναυσμα της παρούσας ανακοίνωσης.

2. Το θεωρητικό πλαίσιο

Η διαδικασία εκπόνησης και επίβλεψης ΔΕ στη συγκεκριμένη ανακοίνωση εκλαμβάνεται ως μία πράξη διαμεσολάβησης μεταξύ επιβλεπόντων και ενηλίκων φοιτητών, με αντικείμενο διαμεσολάβησης την ίδια τη διπλωματική εργασία και ό,τι συνεπάγεται η ολοκλήρωσή της σε γνωστικό, ερευνητικό και συγγραφικό επίπεδο. Σκοπός της διαμεσολαβητικής αυτής πράξης δεν είναι μόνο η εξέλιξη και η αυτονομία του εποπτευόμενου κατά τη συγγραφή ενός επιστημονικού κειμένου αλλά και η ενδεχόμενη αναπροσαρμογή των τακτικών καθοδήγησης του επιβλεπόντος.

Οι δύο κύριοι ρόλοι της διαμεσολάβησης είναι, κατά τον Feuerstein, η *εξήγηση* και η *εφαρμογή*. Αρχικά, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η *εξήγηση* παραπέμπει στις πρακτικές επίβλεψης ενώ η *εφαρμογή* στις στρατηγικές εκπόνησης. Η διαλεκτικότητα της σχέσης επίβλεψης/εκπόνησης επιβάλλει ωστόσο τη μετακίνηση του ρόλου του διαμεσολαβητή άλλοτε στον εποπτεύοντα, ο οποίος εξηγεί στον εποπτευόμενο ποια πρέπει να είναι η *εφαρμογή*, και άλλοτε στον εποπτευόμενο, ο οποίος εξηγεί στον εποπτεύοντα γιατί έκανε τη συγκεκριμένη *εφαρμογή*. Παρατηρούμε δηλαδή ότι οι δύο αυτές φάσεις της διαμεσολάβησης ακολουθούν αντίθετη πορεία, ανάλογα με το ποιος διαμεσολαβεί. Η διαπίστωση αυτή αποδεικνύει την αλληλεξάρτηση των δύο διαδικασιών, οι οποίες για να αποδειχτούν αποδοτικές, πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή επαναπροσδιορισμό. Με άλλα λόγια, η σχέση επίβλεψης/εκπόνησης εμπεριέχει την έννοια του διαλόγου, της αλληλεπίδρασης αλλά και της αυτονομίας και της λήψης αποφάσεων, αναπροσαρμόζοντας διαρκώς τις αναπαραστάσεις του εποπτεύοντος για τον εποπτευόμενο και τις αναπαραστάσεις του εποπτευόμενου για τον ίδιο του τον εαυτό (Avanzini, 1990).

Ειδικότερα, οι πράξεις επίβλεψης και εκπόνησης νοούνται ως διμερείς διαδικασίες συνεχούς συμπόρευσης και ανατροφοδότησης, με σκοπό την *παραγωγή* και την

κατασκευή (Paravy 2012: 156) ενός επιστημονικού κειμένου. Η παραγωγική διαδικασία αφορά το τελικό αποτέλεσμα ενώ η *κονστρουβιστική* εστιάζει στην πορεία που διαγράφει ο καθοδηγούμενος μέχρι την επίτευξη του στόχου του (*idem.*). Μέσα από αυτή τη θεώρηση, η επίβλεψη εντάσσεται στις παιδαγωγικές πρακτικές διαμεσολάβησης, όπως ορίζονται από τους Feuerstein, Bruner και Vygotsky, σύμφωνα με τις οποίες ο βαθμός *γνωστικής εκπαιδευσιμότητας* (*éducabilité cognitive*) ενός ατόμου προάγεται μέσα από ποικίλες διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις (*idem.*: 97). Οι σημαίνουσες αυτές αλληλεπιδράσεις προσανατολίζουν τον εποπτευόμενο στην κατάκτηση του *γνωστικού κενού* που τον χωρίζει από τον στόχο του, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό τις πιθανότητες επιτυχίας. Η επίβλεψη, δηλαδή, στοχεύει στη μετεξέλιξη των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εποπτευόμενου, μέσα από διαφορετικές μορφές καθοδήγησης (συζητήσεις, διορθώσεις, αναστοχαστικές πρακτικές, λήψεις αποφάσεων, κ.ά.). Παρ'όλα αυτά, η εξέλιξη του εποπτευόμενου που επιδιώκεται μέσα από διαμεσολαβητικές πρακτικές επίβλεψης, δεν περιορίζεται στον εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων. Αντίθετα, αποσκοπεί και κυρίως, προϋποθέτει, την υιοθέτηση νέων στάσεων εκ μέρους του εποπτευόμενου, τόσο απέναντι στον εαυτό του και το έργο του, όσο κι απέναντι στο διαφορετικό, στους άλλους και τον κόσμο (Cardinet 2012: 15).

Επιπλέον, μία δυναμική διαμεσολαβητική επίβλεψη θα έπρεπε να λειτουργεί ανατροφοδοτικά και για τον ίδιο τον επιβλέποντα, οδηγώντας τον στην τροποποίηση ή αναθεώρηση των πρακτικών του και στην υιοθέτηση νέων στρατηγικών επίβλεψης. Όπως και για τον εποπτευόμενο, η διαλεκτική σχέση επιβλέποντος-εποπτευόμενου συνεπάγεται την αλλαγή στάσεων του ατόμου, τόσο σε σχέση με τον εαυτό του όσο και σε σχέση με τους άλλους. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η διαμεσολαβητική επίβλεψη/εκπόνηση προωθεί μία διαδικασία μάθησης με διττό σκοπό: την ατομική αλλά και την κοινωνική ανάπτυξη (*idem.*: 13).

3. Η έρευνα

Η έρευναⁱⁱ που πραγματοποιήσαμε αποσκοπούσε στη διερεύνηση της λειτουργικότητας της διαμεσολαβητικής σχέσης επιβλέποντος και φοιτητή. Για τον σκοπό αυτό, διερευνήθηκαν τα σημεία δυσκολίας, η ποιότητα της επικοινωνίας, οι σχέσεις επιβλέποντος-φοιτητή καθώς και οι προτάσεις βελτίωσης της διαδικασίας επίβλεψης και εκπόνησης.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Οκτώβριο 2012 μέχρι τον Ιούνιο 2013 και σχεδιάστηκε γύρω από τα δύο κύρια ερευνητικά πεδία της μελέτης μας, την εκπόνηση και την επίβλεψη. Για την καλύτερη διερεύνηση του πρώτου ερευνητικού πεδίου, οι εποπτευόμενοι φοιτητές που συμμετείχαν διαχωρίστηκαν σε δύο υποομάδες: σε όσους είχαν ήδη ολοκληρώσει τη ΔΕ και σε εκείνους που ήταν ακόμα στη διαδικασία συγγραφής της ΔΕ. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, κατάλληλα τροποποιημένο για την κάθε υποομάδα, το οποίο είχε αναρτηθεί σε ιστότοπο, με σκοπό τη διασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων. Από την πρώτη υποομάδα συγκεντρώθηκαν 38 απαντήσεις για ένα πληθυσμό 482 αποφοίτων, ενώ από τη δεύτερη 16 για ένα πληθυσμό 78 φοιτητών.

Το δεύτερο ερευνητικό πεδίο αφορούσε στη διερεύνηση των πρακτικών επίβλεψης. Για τον σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκαν, ημιδομημένες συνεντεύξεις με εννέα επιβλέποντες, δύο από τους οποίους εμπλέκονται μόνο στην επίβλεψη ΔΕ. Το προφίλ των μελών ΣΕΠ που συμμετείχαν στην έρευνα αποτυπώνεται ως εξής: πρόκειται για επιβλέποντες οι οποίοι έχουν σημαντική εμπειρία επίβλεψης ΔΕ στο ΕΑΠ (εννέα έτη κατά μέσο). Στο διάστημα αυτό, έχουν εποπτεύσει δεκαέξι περίπου ΔΕ ως πρώτοι επιβλέποντες και άλλες τόσες ως δεύτεροι. Τα μέλη ΣΕΠ που δεν διδάσκουν σε

Θεματικές Ενότητεςⁱⁱⁱ αλλά αναλαμβάνουν αποκλειστικά ΔΕ θεωρούν ότι έχουν μεγαλύτερες δυσκολίες να αντιμετωπίσουν κατά την επίβλεψη, επειδή δεν είναι εξοικειωμένοι με το περιεχόμενο των ΘΕ^{iv}, τα θέματα των γραπτών εργασιών και των γραπτών εξετάσεων αλλά, επίσης, επειδή δεν γνωρίζουν από πριν τους φοιτητές των οποίων αναλαμβάνουν την επίβλεψη των ΔΕ.

Η μικρή συμμετοχή εποπτευόντων και εποπτευομένων στην έρευνά μας αποτέλεσε ένα πρώτο ποσοτικό δεδομένο, ενδεικτικό ενδεχομένως και της ποιότητας των αλληλεπιδράσεων που αναπτύσσονται κατά την επίβλεψη και την εκπόνηση. Η διαπίστωση αυτή μας οδήγησε στο πρώιμο συμπέρασμα ότι η σχέση που καλλιεργείται μεταξύ επιβλεπόντων και φοιτητών, μέσα σε ένα χρονικά προκαθορισμένο πλαίσιο, δεν καταφέρνει να δημιουργήσει στους εμπλεκόμενους την πεποίθηση ότι ανήκουν σε μια συγκεκριμένη επιστημονική κοινότητα, μέσα στην οποία, καλούνται να αναλάβουν ποικίλες δράσεις ως ενεργά μέλη.

4. Τα αποτελέσματα της έρευνας

Στην ενότητα αυτή, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της έρευνας που αφορούν σε κρίσιμα σημεία της διαδικασίας εκπόνησης της ΔΕ, κατά τα οποία ο διαμεσολαβητικός ρόλος του επιβλέποντος εμφανίζεται περιορισμένος και οι ανάγκες των φοιτητών δυσανάλογα επιτακτικές. Για κάθε σημείο, παρατίθενται οι απόψεις των αποφοίτων (ΑΠ), των φοιτητών (ΦΤ) και, τέλος, των επιβλεπόντων.

4.1. Όταν ο Α' επιβλέπων είναι άγνωστος

Για τους μισούς σχεδόν αποφοίτους, ο Α' επιβλέπων ήταν και διδάσκων σε μία από τις ΘΕ που είχαν παρακολουθήσει. Το στοιχείο αυτό είναι σημαντικό, εφόσον αποδεικνύει ότι είχαν ήδη αναπτυχθεί διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των εποπτευομένων και των εποπτευόντων. Για τον λόγο αυτό, η συγγραφή της ΔΕ εκλαμβάνεται ως μία δημιουργική και εποικοδομητική διαδικασία από το σύνολο των ΑΠ. Παρόλο που η παρουσία του επιβλέποντος κρίνεται σε κάθε περίπτωση ενθαρρυντική, οι ΑΠ θεωρούν ότι η πορεία της εκπόνησης είναι μοναχική, δύσκολη, αγχωτική και κουραστική. Αντίθετα, στο δείγμα των ΦΤ, ένας μόνο στους τρεις είχε γνωρίσει τον Α' επιβλέποντα ως διδάσκοντα ΘΕ. Η παράμετρος αυτή φαίνεται ότι ενισχύει την πεποίθηση των ΦΤ ότι η διαδικασία εκπόνησης ΔΕ είναι μία επίπονη, αγχωτική και μοναχική πορεία, ενώ σε δεύτερη φάση, θεωρούν κι αυτοί ότι η συγγραφή της ΔΕ είναι θετική και δημιουργική εμπειρία. Ο ρόλος του Β' επιβλέποντος στη φάση αυτή κρίνεται ήσσονος σημασίας από το σύνολο των ΑΠ και ΦΤ.

Οι επιβλέποντες συμφωνούν ότι ο ρόλος του Α' επιβλέποντος διαφοροποιείται σημαντικά από εκείνον του Β', εφόσον νοείται ως ο κύριος εποπτεύων και υπεύθυνος της καθοδήγησης, της τήρησης του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος και της παρακολούθησης της πορείας συγγραφής της ΔΕ. Συνεπώς, ο ρόλος του Β' επιβλέποντος θεωρείται επικουρικός κατά τη διάρκεια της συγγραφής ενώ ενεργοποιείται, συνήθως, κατά την ολοκλήρωση της ΔΕ, εφόσον ο κανονισμός του ΕΑΠ ορίζει ότι για να παρουσιαστεί δημόσια ή να απορριφθεί μία ΔΕ θα πρέπει να συμφωνήσουν και τα δύο μέλη της επιτροπής επίβλεψης. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις, ωστόσο, ο Β' επιβλέπων μπορεί να έχει πιο ενεργή συμμετοχή στη συγγραφή της ΔΕ, λόγω της συνάφειας των ερευνητικών του ενδιαφερόντων με το θέμα της ΔΕ. Αν και είναι σπάνια, η πρακτική αυτή υποδηλώνει μία προσπάθεια διεύρυνσης της διαμεσολαβητικής πράξης, με σκοπό την αποδοτικότερη επίβλεψη και την επιτυχή κατάληξη της ΔΕ.

Από τα πιο πάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο ρόλος του Β' επιβλέποντος παραμένει για μεγάλο διάστημα ανενεργός, παρά τη διατυπωμένη επιθυμία του φοιτητή να επικοινωνεί και με τους δύο επιβλέποντες. Η συνήθεια αυτή, η οποία για λόγους αβρότητας υιοθετείται από την πλειοψηφία των επιβλεπόντων, δεν προωθεί τη συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ των μελών της επιτροπής επίβλεψης ούτε του φοιτητή με τους επιβλέποντες, με αποτέλεσμα συχνά να παρατηρούνται διαφωνίες μεταξύ των δύο μελών της επιτροπής σχετικά με την αξιολόγηση της ΔΕ.

4.2. Όταν η επιλογή θέματος ΔΕ γίνεται χωρίς καθοδήγηση

Για τους περισσότερους ΑΠ και ΦΤ, η επιλογή του θέματος της ΔΕ έγινε με γνώμονα την τέταρτη ΘΕ (επιλογής), τα προσωπικά ενδιαφέροντα και τη διδακτική τους εμπειρία. Στην πλειονότητά τους, ΑΠ και ΦΤ, επέλεξαν θέμα ΔΕ χωρίς την καθοδήγηση επιβλέποντος, γεγονός το οποίο ενέτεινε την ανησυχία τους για ολόκληρη τη διαδικασία της ΔΕ. Σε μεμονωμένες μάλιστα περιπτώσεις, μπορεί να αποτελέσει σημείο αντιπαράθεσης με τον μελλοντικό επιβλέποντα. Γενικά, η επιλογή θέματος ΔΕ αποτυπώνεται ως μια διαδικασία μοναχική^v, στην οποία, συνήθως, ο επιβλέπων δεν συμμετέχει. Αντίθετα, όταν η επιλογή θέματος πραγματοποιήθηκε μετά από συζήτηση με τον επιβλέποντα οι ΑΠ και οι ΦΤ ένιωθαν πιο ασφαλείς, τόσο στο ξεκίνημα όσο και κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της ΔΕ.

4.3. Όταν οι ανάγκες καθοδήγησης είναι μεγάλες

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της συγγραφής της ΔΕ συνδέονται άμεσα με τις επαγγελματικές και οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Η παρεμβολή των υποχρεώσεων της ενήλικης ζωής στις σπουδές τους φαίνεται ότι βιώνεται με πιο έντονο τρόπο κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της ΔΕ. Η παράμετρος αυτή οδηγεί στη διαπίστωση ότι ο προβλεπόμενος χρόνος εκπόνησης (εννέα μήνες) είναι πειστικός και καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα της ΔΕ. Η εξεύρεση βιβλιογραφίας και, κυρίως, η πρόσβαση σε βιβλιοθήκες (λόγω απόστασης από τα αστικά κέντρα) αποτελεί τη μεγαλύτερη δυσκολία που επικαλούνται οι ΑΠ και ΦΤ. Εκτός από τις πρακτικές δυσκολίες, οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν αισθάνονταν επαρκώς προετοιμασμένοι για τη συγγραφή ΔΕ. Συγκεκριμένα, θεωρούσαν ότι δεν είχαν εκπαιδευτεί στη βιβλιογραφική επισκόπηση και αποδελτίωση, στη μεθοδολογία της έρευνας, στη διάρθρωση και συγγραφή μεγάλων κειμένων καθώς και στη μεθοδική επεξεργασία δεδομένων. Το αποτέλεσμα αυτό αποδεικνύει ότι ένα μεγάλο μέρος των φοιτητών ξεκινούν την εκπόνηση της ΔΕ, έχοντας μικρή εμπιστοσύνη στις γνώσεις τους για τη συγγραφή μιας ΔΕ. Οι προσδοκίες τους για την παρεχόμενη καθοδήγηση εκ μέρους των επιβλεπόντων είναι, συνεπώς, σημαντικές και επεκτείνονται αδιακρίτως σε όλες τις φάσεις εκπόνησης της ΔΕ, από την επιλογή του θέματος μέχρι την προετοιμασία της παρουσίασης.

Ως προς τις πρακτικές επίβλεψης που ακολουθούν σε ένα ανοικτό και εξ αποστάσεως πανεπιστήμιο, οι επιβλέποντες απάντησαν ότι δεν διαφοροποιούνται από εκείνες τις οποίες υιοθετούν για την επίβλεψη ΔΕ που εκπονούνται σε συμβατικά πανεπιστήμια. Σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις, θεωρούν ότι τα αυστηρά χρονικά όρια που ορίζει ο κανονισμός του ΕΑΠ για την ολοκλήρωση της ΔΕ διευκολύνουν το έργο των επιβλεπόντων περισσότερο απ' ό,τι στο συμβατικό πανεπιστήμιο, εννοώντας, απλώς, ότι ολοκληρώνεται εγκαίρως η ΔΕ. Παρ' όλα αυτά, οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν ότι η ετερογένεια του φοιτητικού πληθυσμού του ΕΑΠ αποτελεί έναν ιδιαίτερο παράγοντα δυσκολίας με απρόβλεπτες προεκτάσεις, που χρειάζεται διαχείριση επειδή μπορεί να επηρεάσει τόσο τη διαδικασία εκπόνησης/επίβλεψης όσο και το τελικό αποτέλεσμα της ΔΕ.

4.4. Όταν η επικοινωνία είναι δύσκολη

Η επικοινωνία με τον Α' επιβλέποντα, αποτελεί για τους ΑΠ και τους ΦΤ, τον κύριο τρόπο αποσαφήνισης αποριών, επίλυσης δυσκολιών αλλά και ενθάρρυνσης και υποστήριξης. Η ανάγκη συχνής επαφής με τον Α' επιβλέποντα σχετίζεται με τον ανατροφοδοτικό ρόλο του. Με άλλα λόγια, ο φοιτητής περιμένει από τον επιβλέποντα την καθοδήγηση και τη συμβουλή του, όχι εν είδει αυθεντίας αλλά υπό μορφή διαμεσολαβητή, ο οποίος, μέσα από ήπιους χειρισμούς, θα βοηθήσει τον φοιτητή στην επίλυση του προβλήματος και στην αυτόβουλη λήψη αποφάσεων, σεβόμενος τη σκέψη, τις στρατηγικές και την αντίληψή του για το ζήτημα. Από τις απαντήσεις των ΑΠ και των ΦΤ, η αναμενόμενη παρέμβαση του επιβλέποντος σχετίζεται με όλα τα στάδια της εκπόνησης της ΔΕ (εξέυρεση βιβλιογραφίας, δομή, έρευνα, κ.ά.) και αποσκοπεί στην ενίσχυση και στην αυτονομία της επιστημονικής σκέψης του φοιτητή. Για τον λόγο αυτό, ΑΠ και ΦΤ θεωρούν ότι ο επιβλέπων πρέπει να συμπορεύεται και όχι να παρεμβαίνει μόνο για να διορθώσει ή να υποδείξει.

Η ανάγκη ανατροφοδότησης και διαλόγου για την καλύτερη κατανόηση και εφαρμογή των προδιαγραφών μιας επιστημονικής εργασίας επεκτείνεται και στον Β' επιβλέποντα, ο ρόλος του οποίου, αν και στην αρχή, υποβαθμισμένος, αποκτά σημαντική βαρύτητα κατά τη διάρκεια της συγγραφής της ΔΕ, κυρίως, εάν το θέμα σχετίζεται άμεσα με τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα. Το αποτέλεσμα αυτό καταδεικνύει ότι όσο η συγγραφή προχωρά τόσο αυξάνονται οι ανάγκες για διάλογο και καθοδήγηση. Η ανάγκη εμπλοκής και των τριών συνομιλητών (Α' και Β' επιβλέποντες και φοιτητής) από την αρχή της εκπόνησης αποτελούν για τον φοιτητή τεκμήριο της ορθότητας της καθοδήγησης, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό τις πιθανότητες ενός ποιοτικού τελικού κειμένου. Για τον λόγο αυτό, η συμβολή της επικοινωνίας του φοιτητή με τον Β' επιβλέποντα, αν και περιστασιακή, κρίνεται καθοριστική για την πορεία της εκπόνησης.

Η σημασία της συχνής επικοινωνίας επανέρχεται στην πλειονότητα των απαντήσεων των ΑΠ και των ΦΤ, είτε ως απλή ψυχολογική υποστήριξη και ενθάρρυνση, είτε ως ουσιαστική καθοδήγηση για θέματα που αφορούν τη συγγραφή του κειμένου αλλά και την οργάνωση και υλοποίηση της έρευνας. Σταχυολογούμε ενδεικτικά από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων: «Περισσότερη βοήθεια από τους καθηγητές (κυρίως ψυχολογική) λιγότερη μοναχικότητα [sic]», «Η συνεργασία με τους επιβλέποντες, θα πρέπει να είναι πιο στενή και πιο ουσιαστική και να μην περιορίζεται στη διόρθωση των κεφαλαίων. Καθοδήγηση χρειάζεται». Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι η επικοινωνία επιβλέποντος και φοιτητή, όσο κι αν σχετίζεται με την καθοδήγηση του φοιτητή στη συγγραφή, την έρευνα και τη δημόσια παρουσίαση της ΔΕ, συμβάλλει, κυρίως, στην ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των εμπλεκόμενων. Η ανάπτυξη των σχέσεων αυτών δημιουργεί μία αίσθηση οικειότητας μεταξύ του επιβλέποντος και του φοιτητή, αμβλύνει την ιεραρχική αντίληψη και λειτουργία της σχέσης επόπτη-εποπτευομένου και διασφαλίζει τον δίαυλο της διαμεσολάβησης, μέσα από τον οποίο ο φοιτητής θα οδηγηθεί στην εκούσια υπέρβαση των αδυναμιών του και στη δυναμική κινητοποίησή του. Με άλλα λόγια, οι ΑΠ και ΦΤ θεωρούν ότι οι διαπροσωπικές σχέσεις του φοιτητή με τον επιβλέποντα λειτουργούν ως καταλύτης μεταξύ των υπαρχουσών γνώσεων και εκείνων που καλείται να αναπτύξει ο φοιτητής κατά τη διάρκεια της συγγραφής της ΔΕ αλλά και ως παράγοντας υπέρβασης των προσωπικών αναστολών και ανασφαλειών του φοιτητή. Ως εκ τούτου, οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ουσιώδη και απαραίτητη την επικοινωνία με τον επιβλέποντα από τη στιγμή της αρχικής διατύπωσης του θέματος της ΔΕ.

Στον αντίποδα των αναγκών των φοιτητών, τα μέλη ΣΕΠ αντιμετωπίζουν την παράμετρο «απόσταση» διαφορετικά, εφόσον οι περισσότεροι θεωρούν ότι η δια

ζώσης επικοινωνία για την καθοδήγηση του φοιτητή δεν είναι απαραίτητη. Αντίθετα, οι πρακτικές μιας προγραμματισμένης περιοδικής επικοινωνίας που υιοθετούνται συνήθως στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσουν θετικά τη σχέση επιβλέποντος/εποπτευομένου και να βοηθήσουν τον φοιτητή να συστηματοποιήσει περισσότερο την προσπάθειά του. Η πρωτοβουλία επικοινωνίας επαφίεται συνήθως στον φοιτητή, εκτός και εάν συντρέχουν λόγοι που άπτονται του χρονικού προγραμματισμού, οπότε ο επιβλέπων αναζητά πρώτος τον φοιτητή. Η συχνότητα της επικοινωνίας ανέρχεται συνήθως σε μία φορά τον μήνα ή και πιο αραιά, για τους πρώτους τουλάχιστον μήνες της επίβλεψης/εκπόνησης ενώ γίνεται πιο συχνή, κυρίως, μετά τον Ιανουάριο.

Οι απαντήσεις των επιβλεπόντων σχετικά με την επικοινωνία τους με τους φοιτητές εστίασαν, κυρίως, στη συχνότητα και όχι στην ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων, επιτρέποντας έτσι να διαφανεί ότι ο διαμεσολαβητικός τους ρόλος είναι κυρίως διαχειριστικός ως προς την αντιμετώπιση των δυσκολιών που σχετίζονται με τη βιβλιογραφική επισκόπηση, τον σχεδιασμό και την πραγματοποίηση της έρευνας καθώς και ως προς την κατανομή των εργασιών σύμφωνα με το προτεινόμενο ακαδημαϊκό χρονοδιάγραμμα.

4.5. Όταν η διαδικασία επίβλεψης είναι επίπονη

Οι πεποιθήσεις των επιβλεπόντων σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές κατά την εκπόνηση της ΔΕ, εντοπίζονται τόσο στην γνωστική όσο και στην γλωσσική επάρκεια, εφόσον στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ειδίκευσης, οι ΔΕ συντάσσονται στη γαλλική γλώσσα. Σύμφωνα με τα λεγόμενα των επιβλεπόντων, η ολοκλήρωση των τεσσάρων ΘΕ για αρκετούς φοιτητές, δεν συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη ή στη βελτίωση του ακαδημαϊκού λόγου αλλά ούτε και στην εμπάθυνση του γνωστικού αντικειμένου. Ως αποτέλεσμα, των αδυναμιών αυτών θεωρούνται η δυσκολία ένταξης των βιβλιογραφικών πηγών στη ΔΕ καθώς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα φαινόμενα λογοκλοπής. Δύο άλλα σημεία στα οποία δυσκολεύονται οι φοιτητές κατά την εκπόνηση της ΔΕ είναι, πρώτον, η οργάνωση και διάρθρωση ενός εκτεταμένου κειμένου και, δεύτερον, ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση της έρευνας. Για τη μεθοδολογία, κυρίως, της έρευνας, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η προετοιμασία των φοιτητών κατά τη διάρκεια των τεσσάρων ΘΕ είναι ιδιαίτερα αναποτελεσματική.

Οι τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών αυτών συμπίπτουν συνήθως με πρακτικές υπόδειξης και διόρθωσης, επειδή ο περιορισμένος χρόνος δεν επιτρέπει στα μέλη ΣΕΠ να προωθήσουν την αναστοχαστική προσέγγιση των προβλημάτων.

Οι αιτίες που επικαλούνται οι εποπτεύοντες για τις δυσκολίες των φοιτητών είναι, κυρίως, εξωγενείς και δεν σχετίζονται άμεσα με τη συγγραφή της ΔΕ, αφορούν δηλαδή είτε την ανομοιογενή ηλικιακή, γνωστική και επαγγελματική ταυτότητα των φοιτητών του προγράμματος είτε το επιβαρυνόμενο από επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις πρόγραμμά τους, πράγμα το οποίο δεν τους επιτρέπει την ουσιαστική εμπλοκή τους στη συγγραφή της ΔΕ. Οι επιβλέποντες επιδεικνύουν μεγάλη κατανόηση στις δυσχέρειες των φοιτητών που οφείλονται στις παράλληλες ενασχολήσεις τους. Από τη μεριά τους, οι φοιτητές θεωρούν ότι οι παράμετροι αυτές δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη, κατά την οργάνωση του προγράμματος. Έτσι, αν και οι επιβλέποντες έχουν έργο μόνο επιστημονικό και παιδαγωγικό συχνά γίνονται αποδέκτες της δυσαρέσκειας των φοιτητών εξαιτίας οργανωτικών και διοικητικών θεμάτων, γεγονός το οποίο μπορεί να επηρεάσει και τη μετέπειτα συνεργασία επιβλέποντος-επιβλεπομένου.

4.6. Όταν η συγγραφή της ΔΕ είναι άτολμη

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει οι ανάγκες των φοιτητών κατά τη διάρκεια της συγγραφής είναι μεγάλες και ποικίλες. Φαίνεται ότι η συνειδητοποίηση των αναγκών αυτών αντί να ενεργοποιεί περισσότερο τη δυναμική αντιμετώπισή τους, πολλές φορές έχει τα αντίθετα αποτελέσματα. Από την έρευνά μας, διαπιστώσαμε ότι οι φοιτητές συχνά αναπτύσσουν μία παθητική στάση απέναντι στις ίδιες τις ανάγκες τους. Η αντίδραση αυτή απορρέει από το εύρος των αναγκών, οι οποίες σύμφωνα με τους φοιτητές, θα έπρεπε να καλύπτονται από τους επιβλέποντες ή από την ακαδημαϊκή διοίκηση του προγράμματος. Επιπλέον, η ερώτηση που τέθηκε στους ΑΠ και στους ΦΤ, εάν συμβουλευτήκαν τις αναρτημένες εκπονηθείσες ΔΕ στην ψηφιακή βιβλιοθήκη του ΕΑΠ και εάν μελέτησαν το επιπλέον ενημερωτικό και μαθησιακό υλικό σχετικά με την εκπόνηση ΔΕ που βρίσκεται στη διαδικτυακή πύλη του ΕΑΠ, η απάντηση ήταν συνήθως θετική αλλά η εκτίμησή τους είναι ότι πρόκειται για μια διαδικασία χρονοβόρα, ελάχιστα χρήσιμη και κατατοπιστική.

Παρόλο που όλοι οι επιβλέποντες αναγνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες του φοιτητών του ΕΑΠ και παρόλο που θεωρούν ότι η προσωπική επικοινωνία με τον φοιτητή παίζει μεγάλο ρόλο στον σωστό προσανατολισμό και την ενθάρρυνση του εποπτευόμενου, η άποψη όλων των ερωτηθέντων συμπίπτει στο γεγονός ότι κανένας δεν θεωρεί ότι η διαδικασία επίβλεψης σε ένα εξ αποστάσεως πανεπιστήμιο θα έπρεπε να διαφοροποιείται από τις πρακτικές επίβλεψης που υιοθετούνται σε ένα συμβατικό πανεπιστήμιο. Η παράδοξη αυτή παρατήρηση εντείνεται περισσότερο από την αντιφατική διαπίστωση των φοιτητών ότι η εκπόνηση ΔΕ στο ΕΑΠ είναι πιο δύσκολη απ' ό,τι στη δια ζώσης διδασκαλία.

4.7. Προτάσεις

Χαρακτηριστικό των προτάσεων βελτίωσης που διατυπώθηκαν από φοιτητές και επιβλέποντες είναι η επιμήκυνση του χρόνου εκπόνησης της ΔΕ. Στις απαντήσεις των ΑΠ και των ΦΤ, οι περισσότερες προτάσεις αφορούν στη βελτίωση των πρακτικών καθοδήγησης καθώς και στην προώθηση της συχνότερης και ποιοτικότερης επικοινωνίας με τον Α' επιβλέποντα. Οι επιβλέποντες εκτός από τον χρόνο, επικαλούνται εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν την επίδοση του φοιτητή και δεν αναφέρονται ποτέ στον ρόλο των πρακτικών επίβλεψης. Κι ενώ οι επιβλέποντες αναγνωρίζουν την ανάγκη συχνής επικοινωνίας με τον εποπτευόμενο, στην πραγματικότητα η συχνότητα που υιοθετείται από το σύνολο των επιβλεπόντων είναι μία φορά το δίμηνο ή τον μήνα. Η διαπίστωση αυτή αποτελεί, ίσως, και το βασικό σημείο απόκλισης μεταξύ εποπτευομένων και επιβλεπόντων, εφόσον, οι δύο αυτές ομάδες συνεχίζουν να λειτουργούν τις περισσότερες φορές με συγκεκριμένα ταυτοτικά και ιεραρχικά στερεότυπα: ο φοιτητής ακολουθεί τις οδηγίες του επιβλεπόντος προς αποφυγή μελλοντικών περιπλοκών, ενώ ο επιβλέπων αποδέχεται τον ρόλο του επιβλέποντα, ο οποίος δεν συζητά πολύ αλλά δίνει αποτελεσματικές λύσεις. Έτσι, η εκπόνηση της ΔΕ συχνά εκπίπτει σε μια παθητική εφαρμογή υποδείξεων και διορθώσεων, ενώ για τον επιβλέποντα, η επίβλεψη της ΔΕ –και λόγω του αριθμού των ΔΕ που επιβλέπει κάθε μέλος ΣΕΠ– συχνά, αποκτά τα χαρακτηριστικά μιας επαναλαμβανόμενης και τυποποιημένης διαδικασίας. Στο σημείο αυτό, κανένα μέλος ΣΕΠ δεν φαίνεται ότι έχει αξιολογήσει τις πρακτικές επίβλεψης που ακολούθησε αλλά ούτε φαίνεται να συνδέει την αποτυχημένη έκβαση μιας ΔΕ με την υιοθέτηση ακατάλληλων πρακτικών επίβλεψης

Από τις προτάσεις των ΑΠ και των ΦΤ, οι οποίοι επικαλούνται στο σύνολό τους την ανάγκη διεξαγωγής σεμιναρίου με σκοπό την προετοιμασία για τη συγγραφή της ΔΕ, τον σχεδιασμό και την ολοκλήρωση της έρευνας διαπιστώνουμε ότι οι πρακτικές

επίβλεψης για την κάλυψη των αναγκών των φοιτητών στους τομείς αυτούς δεν είναι καθόλου ικανοποιητικές. Εκτός, λοιπόν, από το αίτημα για την επιμήκυνση του προβλεπόμενου χρόνου με σκοπό την αρτιότερη ενασχόληση και ολοκλήρωση της ΔΕ, οι προτάσεις των ΑΠ και ΦΤ επικεντρώνονται, κυρίως, σε θέματα που αφορούν τη συμβολή των επιβλεπόντων. Σε αυτή την κατεύθυνση, προτείνονται η ουσιαστικότερη συμμετοχή του Β' επιβλέποντα στην επίβλεψη της ΔΕ, η δια ζώσης επικοινωνία και η συχνότερη επαφή τουλάχιστον με τον Α' επιβλέποντα, η δυνατότητα επιλογής του Α' επιβλέποντα από τον ίδιο τον φοιτητή και, τέλος, η αξιολόγηση των επιβλεπόντων από τους εποπτευομένους με σκοπό την έμμεση κινητοποίησή τους.

Στις προτάσεις των ΦΤ που συνέγραφαν τη ΔΕ τους κατά την πραγματοποίηση της έρευνας συμπεριλαμβάνονται, επίσης, η επιμήκυνση του χρόνου εκπόνησης, η δυνατότητα δανεισμού από ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και η απλοποίηση των διαδικασιών έγκρισης διεξαγωγής έρευνας σε σχολικές μονάδες από το υπουργείο Παιδείας. Ως προς τον καθοδηγητικό ρόλο των επιβλεπόντων, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι επαφές τους και με τους δύο επιβλέποντες πρέπει να ξεκινούν κατά την επιλογή του θέματος ΔΕ (Ιούνιο^{vi}), διαφορετικά μειώνεται ακόμα περισσότερο ο ωφέλιμος χρόνος εκπόνησης, εφόσον οι τελικές επιτροπές επίβλεψης ορίζονται τον Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο.

Όσον αφορά τις προτάσεις για τη βελτίωση της διαδικασίας εκπόνησης ΔΕ, όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν στην ανάγκη υλοποίησης ενός σεμιναρίου μεθοδολογίας που θα προηγείται της εκπόνησης ΔΕ. Ενδιαφέρουσα είναι η πρόταση που διατυπώθηκε από επιβλέποντα σχετικά με τη δημιουργία μιας θέσης Συμβούλου επίβλεψης και εκπόνησης ΔΕ, με σκοπό τη σύγκλιση των πρακτικών επίβλεψης.

5. Συμπεράσματα

- Η αρχική επιλογή θέματος ΔΕ γίνεται στις περισσότερες περιπτώσεις χωρίς τη διαμεσολάβηση επιβλέποντος.
- Ανάγκες πιο συστηματικής και ουσιαστικής καθοδήγησης εντοπίζονται από τους φοιτητές σε όλα τα επίπεδα και τις φάσεις της συγγραφής της ΔΕ, από τον εντοπισμό και την αποδελτίωση της βιβλιογραφίας μέχρι τη διάρθρωση του κειμένου και την εξαγωγή συμπερασμάτων.
- Από την πλευρά των φοιτητών, ο ρόλος της συχνής και ποιοτικής προσωπικής επαφής με τον επιβλέποντα κρίνεται πρωταρχικός για την αποδοτικότερη επίβλεψη και την επιτυχή εκπόνηση.
- Φοιτητές και επιβλέποντες, αν και δεν προωθούν την έγκαιρη εμπλοκή του Β' επιβλέποντος στη διαδικασία εκπόνησης, θεωρούν τον διάλογο με τον δεύτερο επιβλέποντα ως βασική προϋπόθεση για μία αποτελεσματική και ασφαλή επίβλεψη/εκπόνηση.
- Η γνωστική, επιστημονική και μεθοδολογική ανεπάρκεια που αισθάνεται ο φοιτητής εν όψει της εκπόνησης της ΔΕ εμποδίζει την ανάπτυξη αναστοχαστικών πρακτικών, επειδή θεωρούνται κυρίως χρονοβόρες.
- Οι πρακτικές που υιοθετούν οι επιβλέποντες δεν ευνοούν την ανάπτυξη αναστοχαστικών στάσεων κατά την επίβλεψη της ΔΕ. Η περίοδος εφαρμογής που αφορά το τελικό αποτέλεσμα λειτουργεί σε βάρος της διαδικασίας εξήγησης.
- Οι ασυμμετρίες που παρουσιάζονται στο γνωστικό επίπεδο των φοιτητών, δεν οδηγούν απαραίτητα σε διαφοροποίηση των πρακτικών επίβλεψης. Έτσι, σε λίγες μόνο περιπτώσεις, ο φοιτητής εκλαμβάνει την παρεχόμενη επίβλεψη ως μια προσωποποιημένη και προσαρμοσμένη στις ανάγκες του καθοδήγησης.

- Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ επιβλέποντος και εποπτευομένου, στις περισσότερες περιπτώσεις, καθορίζονται από μία ιεραρχική αντίληψη της σχέσης επιβλέποντος-εποπτευομένου.
- Η υιοθέτηση διαμεσολαβητικών πρακτικών κατά την επίβλεψη εντοπίζεται κυρίως στην ποιότητα του τελικού προϊόντος (*παραγωγική* διαδικασία), παραμελώντας λόγω έλλειψης χρόνου τη διαδικασία ανάπτυξης αυτόνομων ικανοτήτων (*κονστрукτιβιστική* διαδικασία). Με την προσέγγιση αυτή, φαίνεται ότι συντάσσονται και οι περισσότεροι φοιτητές εξ αιτίας του άγχους της έγκαιρης ολοκλήρωσης της ΔΕ.

6. Ο διαμεσολαβητής-επιβλέπων

Η υιοθέτηση διαμεσολαβητικών πρακτικών σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα εκπαίδευσης αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα, αν λάβουμε υπόψη μας τις ιδιαιτερότητες του φοιτητικού κοινού και την έλλειψη φυσικής παρουσίας των εμπλεκόμενων στη διαδικασία επίβλεψης. Από τα πιο πάνω συμπεράσματα, διαπιστώσαμε ότι, αν και οι δυσκολίες αυτές είναι απολύτως αντιληπτές από φοιτητές και επιβλέποντες, οι πρακτικές που ακολουθούνται μοιάζουν να επικεντρώνονται μόνο στο τελικό αποτέλεσμα, δηλαδή τη ΔΕ, παρακάμπτοντας τους σημαντικούς περιορισμούς που επιβάλλει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η διαμεσολαβητική επίβλεψη, ωστόσο, δεν αποσκοπεί μόνο στην *γνωστική εξέλιξη* του εποπτευομένου (Six, 1995). Προϋποθέτει την αλληλεπίδραση επιβλέποντος-εποπτευομένου, πράγμα το οποίο συνεπάγεται τη μετεξέλιξη των στρατηγικών μάθησης του εποπτευομένου αλλά και των παιδαγωγικών πρακτικών του ίδιου του επιβλέποντος. Εκτός, λοιπόν, από τις προτάσεις που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας από τους συμμετέχοντες, η εκούσια αναθεώρηση και αναπροσαρμογή των προσεγγίσεων του επιβλέποντος, απαιτεί την υιοθέτηση των τεσσάρων βασικών αρχών-στάσεων της διαμεσολάβησης, σύμφωνα με το μοντέλο της Cardinet (2013: 64):

- *στάση προοπτικής*: ο διαμεσολαβητής λαμβάνοντας υπόψη τις αποκτηθείσες γνώσεις του φοιτητή, προσπαθεί να οργανώσει τη μελλοντική γνωστική του εξέλιξη. Για τον λόγο αυτό, προγραμματίζει τις δράσεις και τον βοηθά να αξιολογεί κάθε φορά τόσο τις επιτυχίες όσο και τις δυσκολίες που συνάντησε.
- *θετική και ενεργή στάση*: ο διαμεσολαβητής πρέπει να εμπιστεύεται τον φοιτητή, να σέβεται τους ρυθμούς μάθησής του, να δείχνει επιείκεια στις δυσκολίες του, να διακρίνει τα λάθη από τα σφάλματα, προσανατολίζοντάς τον με τον τρόπο αυτό στην ανάληψη της ευθύνης της ίδιας του της μάθησης.
- *στάση προσήλωσης και συγκέντρωσης*: η ποιότητα της επικοινωνίας του διαμεσολαβητή με τον φοιτητή εξαρτάται από την προσήλωσή του στο παρόν και από την ικανότητά του να «ακούει» με προσοχή τους προβληματισμούς του φοιτητή.
- *στάση επικοινωνίας*: κατά την επικοινωνία με τον φοιτητή, ο διαμεσολαβητής πρέπει να δείξει ότι «ανοίγεται» κι εκείνος με τη σειρά του στον συνομιλητή του και ότι τον εμπιστεύεται. Μέσα από μια θέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ο διαμεσολαβητής-επιβλέπων καλεί τον εποπτευόμενο σε μια συνεχή αναστοχαστική θεώρηση των δυσκολιών του, έτσι ώστε οι λύσεις να προκύπτουν από τον ίδιο τον φοιτητή.

7. Επίλογος

Από τα συμπεράσματα της έρευνας, διαπιστώνουμε ότι η παρεχόμενη καθοδήγηση στους φοιτητές του προγράμματος ακολουθεί δύο κύριες κατευθύνσεις. Από τη μία πλευρά, οι επιβλέποντες προσπαθούν να ανταποκριθούν στις εκάστοτε ανάγκες των

φοιτητών, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν τη συγγραφή της ΔΕ ως terra incognita. Από την άλλη, η συνεργασία μεταξύ επιβλέποντος και φοιτητή καθορίζεται κυρίως από τις ανάγκες του ακαδημαϊκού χρονοδιαγράμματος, δημιουργώντας έτσι στον φοιτητή την πεποίθηση ότι η πορεία προς την ολοκλήρωση της ΔΕ είναι μία μάλλον μοναχική διαδικασία με αμφίβολο αποτέλεσμα. Και οι δύο αυτές πρακτικές καθοδήγησης, επιβάλλονται προφανώς από τη δυσανάλογη σχέση του σύντομου χρόνου εκπόνησης ΔΕ και του μεγάλου εύρους γνώσεων και δεξιοτήτων που πρέπει να αποκτήσουν οι εκπονούντες ΔΕ. Μέσα από το πρίσμα της επείγουσας αντιμετώπισης πολλών και σημαντικών αναγκών, φαίνεται ότι η συμπόρευση επιβλέποντος και φοιτητή προσανατολίζεται κυρίως στη μετάδοση πληροφοριών και στην υπόδειξη διορθώσεων και βελτιώσεων, παρακάμπτοντας με τον τρόπο αυτό την υιοθέτηση αναστοχαστικών πρακτικών καθοδήγησης, οι οποίες θα περιόριζαν την ιεραρχική θεώρηση της σχέσης επιβλέποντος και φοιτητή και θα ενθάρρυναν την αυτενέργεια, την αυτονομία και την εξέλιξη της επιστημονικής σκέψης του εποπτευομένου.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά τους αποφοίτους του Προγράμματος, τους φοιτητές και τους επιβλέποντες που συμμετείχαν στην έρευνά μας.

Βιβλιογραφία

- Avanzini, G. (1990). *Pédagogie de la médiation: autour du P.E.I. programme d'enrichissement instrumental du professeur Feuerstein*. Lyon: Chroniques Sociales.
- Cardinet, A. (2013). *Pratiquer la médiation des apprentissages. Dynamiser l'acte éducatif*. Lyon: Chronique Sociale.
- Paravy, G. (2012). *Guidance professionnelle. Médiation et accompagnement*. Lyon: Chronique Sociale.
- Perrenoud, P. (1994). *La formation des enseignants. Entre théorie et pratique*. Paris: L'Harmattan.
- Six, J.-F. (1995). *Dynamique de la médiation*. Paris: Desclée de Brouwer.
- Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. (2001). Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Καθηγητών Ξένων Γλωσσών. Αθήνα: ΕΑΠ.
- Κάκαρη, Ν., & Κατσαντώνη, Μ. (2011, January). Μεθοδολογικά εργαλεία και θεωρητικοί προβληματισμοί ως προς την εκπόνηση Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, 2(1), pp. 127-144.
- Καλούρη, Ο., & Αντωνόπουλος, Γ. (2011, January). Διπλωματικές εργασίες προγράμματος γαλλικής ΕΑΠ: όψεις, δεδομένα, αξιολόγηση, προοπτικές / Ουρανία Καλούρη & Γιάννης Αντωνόπουλος Διπλωματικές εργασίες προγράμματος γαλλικής ΕΑΠ: όψεις, δεδομένα, αξιολόγηση, προοπτικές. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, pp. 122-126.

ⁱ Στο εξής ΔΕ.

ⁱⁱ Έρευνες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί για την εκπόνηση της ΔΕ στο συγκεκριμένο Πρόγραμμα Ειδίκευσης: Καλούρη Ο. & Αντωνόπουλος Γ. (2011) και Κάκαρη Ντ. & Μ. Κατσαντώνη (2011).

ⁱⁱⁱ Στο εξής ΘΕ.

^{iv} Πρόσφατα δόθηκε πρόσβαση σε όλα τα μέλη ΣΕΠ στην ηλεκτρονική μορφή των Τόμων όλων των ΘΕ του Προγράμματος Ειδίκευσης Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας μέσω της πλατφόρμας moodle του portal του ΕΑΠ.

^v Ενδεικτικά παραθέτουμε σχετικές απαντήσεις: «Προσωπική επιλογή», «Οδηγήθηκα από συμπεράσματα που προέκυψαν από τη διδακτική μου εμπειρία», «Επειδή μου άρεσε το πεδίο και επειδή έλαβα υπόψη τις δυνατότητές μου», «θεώρησα το θέμα σύγχρονο και επίκαιρο».

^vΈως το ακαδημαϊκό έτος 2012, οι αρχικές δηλώσεις θέματος ΔΕ, ολοκληρώνονταν μέχρι τέλος Απριλίου.